

Mustikkaa tuli, mutta poimijoita ei

8.8.2024

Toukokuun lopulla pohdimme Seinäjoen ammattikorkeakoulussa, saadaanko kesällä hyvin mustikoita ja riittääkö alalla poimijoita. Tuolloin helteinen toukokuu käynnisti Etelä-Pohjanmaalla mustikan kukinnan. Suotuisat lämmöt edistivät kasvustoja. Mustikan kukintoja havaittiin ilahduttavan runsaasti toukokuun jälkipuoliskolla ainakin Seinäjoen seudulla.

Paikalliset hallat ja alkukesän kuivuus olivat osin haitaksi kehittyvälle mustikkasadolle. Ilmatieteen laitoksen Pelmaan mittausasemalla havaittiin helluntain jälkeisinä öinä 4–5 miinusasteen maanpintaminimit.

Mustikkaa kuitenkin tuli kohtalaisesti ja paikoin jopa hyvin. Hallojen ja alkukesän kuivuuden takia osassa Seinäjoen kangasmetsiä mustikat jäivät kuitenkin pieniksi ja kuiviksi. Marjoja oli harvakseltaan. Sen sijaan soiden ja kankaiden rajapinnoilla sekä kallionotkoissa mustikkaa oli runsaasti. Marjat olivat suurikokoisia ja maukkaita. Itäisellä Etelä-Pohjanmaalla makeita ja suurikokoisia marjoja oli kerättävissä runsaasti erityisesti harjanteiden ja kankaiden valoisilta rinteiltä.

Mustikka tarvitsee valoa, lämpöä ja kosteutta marjoakseen. Metsien harvennuksilla voidaan ylläpitää mustikoille sopivaa valoilmastoa. Kesän 2024 mustikat kypsyivät etuajassa toukokuisten helteiden takia. Lämpö suosi pölyttäjiä. Jos kukinta-ajalle osuu kylmä jakso, se voi vähentää pölyttäjien lentämistä ja alentaa satomääriä. Hyönteiskannoissa on vuosittain myös suuria määrällisiä vaihteluita. Mustikan kukka houkuttelee monenlaisia hyönteisiä, mutta tärkeimpänä pölyttäjähyönteisenä pidetään kontukimalaista. Suomessa onkin tavattu yhteensä 38 eri kimalaislajia.

Kesän 2024 mustikoita (kuva: Risto Lauhanen).

Kuluttajamarkkinoilla parempi myyntihinta

Marjavuonna 2024 mustikkaa saatiin, mutta poimijoita ei. Ulkomaalaiset ja varsinkin thaimaalaiset ovat poimineet metsämarjoistamme noin 90 % vuosina 2022–2023. Vielä 2023 ulkomaalaisia poimijoita oli riittävästi. Vuonna 2024 thaimaalaiset viranomaiset ovat olleet huolissaan marjanpoimijoiden

työehtosopimuksista, mikä on viivyttänyt poimijoiden maahantuloa. Asiaa on ratkottu Suomen ja Thaimaan välillä jopa ministeritasolla.

Ala on kohdannut mm. Yleisradion taholta negatiivista uutisointia ulkomaisen työvoiman osittaisen huonon kohtelun osalta. Valtakunnan strategioissa onkin keskusteltu osittaisesta alan huonosta imagokuvasta yhtenä alan heikkoutena.

Tätä kirjoitettaessa thaimaalaisia mustikanpoimijoita ei ole vielä Suomeen tullut riittävästi, vaikka heidän panoksensa on viime vuosina ollut marjojen kaupallisessa keruussa merkittävä. MARSI 2023 -raportin mukaan vuonna 2023 noin 87 % luonnonmarjoista (mustikka, puolukka ja lakka) oli ulkomaisten poimijoiden keräämiä. Parhaillaan kotimainen metsämarjasektori onkin kovan haasteen alla.

Vaarana on, että ilman ulkomailta saapuvaa työvoimaa suuri osa marjoista jää kokonaan keräämättä. Huonoimmassa tapauksessa tämä voisi tarkoittaa myös sitä, että suomalainen mustikka loppuu kokonaan kaupoista tai ainakin sen hinta nousee huomattavasti. Lisäksi jalosteissa (esimerkiksi mehut, jugurtit ja hillot) käytettävät kotimaiset marjat korvattaisiin ulkomaisilla marjoilla.

Alalle on ilmestynyt kahdet markkinat eli teollisuusmarjamarkkinat ja kuluttajamarjamarkkinat. Poimijat saavat kuluttajamarkkinoilta selvästi paremman myyntihinnan. Uusia asioita nopeasti oppivat, ahkerat aasialaiset tietävät marjapaikat ja osaavat myydä sosiaalisessa mediassa sekä toreilla ja turuilla mustikoita suoraan kuluttajille esimerkiksi noin 8 euron kilohintaan, kun marjateollisuus maksaisi samoista marjoista vain noin 2 euroa kilolta. Alhainen hinta ei houkuttele etenkään kotimaisia poimijoita.

Arktiset Aromit ry, joka on luonnontuotealan valtakunnallinen toimialajärjestö, on kampanjoinut jo pitkään muun muassa kotimaisten marjojen talteenoton ja kulutuksen kasvattamiseksi. Keruukaveri-kampanjan avulla on haastettu mukaan marjojen ja muiden luonnontuotteiden (esim. sienet ja luonnonyrtit) keruuseen koko yhteiskunta eli kansalaiset, erilaiset yhteisöt, yritykset sekä media. Jos kaikki keräävät esimerkiksi yhden ylimääräisen marjasangon myyntiin, olisi marjojen talteenotto turvattu. Marjojen myynnistä saatava tulo on myös verovapaata, ja siksi se on hyvä lisätienestimahdollisuus niin yksittäisille kansalaisille kuin esimerkiksi urheiluseuroillekin.

Alkuvuodesta 2025 saadaan kuulla lopullinen analyysi metsämarjavuodesta 2024. Silloin Ruokaviraston toteuttaman MARSI-tutkimuksen tulokset kertovat kauppaan tulleet marjamäärät ja ulkomaisten poimijoiden lukumäärät.

Risto Lauhanen
MMT
SeAMK

Seliina Päällysaho
FT
SeAMK

Kari Laasasenaho
FT

SeAMK

Kirjoittajat ovat kiinnostuneita kestävästä ja vastuullisesta ruoantuotannosta.